

HILSNINGSTALE FOR "BERGMANNSDAGENE 76" PÅ RØROS
SØNDAG 27. JUNI 1976 KL. 1600.

Bergmannslivet på Røros, slik det er bevart for oss, både ved alle de synlige tegn her i byen, og i stor monn også gjennom Johan Falkbergets diktning, er et monument over menneskelig slit. I møtet med de gamle gruvegangene, arbeidsutstyret, slagghaugene, bosettingen her oppe på den barske Rørosvidda, blir vi minnet om hvor hardt folk her oppe strevde for å holde livet oppe hos seg og sine.

Historien om bergmannslivet på Røros står sterkere

- 2 -

i vårt minne enn historien om det daglige livet i mange andre hverdagssamfunn her i landet. Det skyldes nok at man her på Røros har bevart dette minnet om den gamle tiden så godt, både til godt og vondt. Men vi må huske at det har vært mange gruvesamfunn i Norge. Selv om de alle, så nær som Kongsberg, var mindre enn Røros, kan vi regne med at det harde slitet i et usikkert liv på eksistensgrensen har vært vanlig for tusener av nordmenn i mange av landets fylker. Vi vet også at livet i mange andre yrker enn bergmannsyirket har vært preget av slit og nød og usikkerhet og fattigdom gjennom store deler av vår historie.

Sammenliknet med de andre landene i Vest-Europa har nordmenn i store deler av historien levd under langt hardere

materielle kår, samtidig med at klimaet er hardere.

Vi skal ikke lage for mye heroisme over livet i nød og fattigdom. Men vi skal heller ikke glemme det.

Om noen få år vil de økonomiske virkningene av oljeforekomstene utenfor våre kyster gi et betydelig tillegg til vår materielle standard. Jeg vil gjerne gjøre et par betraktninger omkring vår materielle standard på et tidspunkt som dette, før virkningene av oljealderen har gjort seg gjeldende i Norges og nordmenns materielle liv. Den internasjonale statistikken forteller oss at den gjennomsnittlige inntekten pr. hode i Norge allerede ligger blant de aller høyeste sammenliknet med både europeiske og nord-amerikanske land.

De fleste land med høy inntekt har hatt rik tilgang på verdifulle naturressurser. I Norge har det ikke vært slik.

Visst har vi hatt ressurser som vi har utnyttet. Men sammenliknet med de fleste andre landene i vår verdensdel har vi vært dårligere stilt enn dem. Det er et tungtdrevet land vi har fått. Vi kan derfor si at vår høye materielle standard er skapt mer i mangel på verdifulle ressurser, enn som en følge av god tilgang på dem. Dette betyr at det i vårt land, i sterkere grad enn andre steder, er gjennom systematisk, målbevisst og hardt arbeid at vi har greid å skape et så godt utkomme i vårt land som vi har.

Overlevninger fra livet i de gamle gruvesamfunnene står der i dag som verdifulle deler av en felles kulturarv. De er monumenter over slit og savn i et samfunn som for oss er fullstendig fremmed. Men disse arbeidets adelsmenn gav oss også noe annet. I sin situasjon lærte de hva sam-

hold og solidaritet betød i en felles kamp for å bedre sin egen situasjon og dermed samfunnet. De brukte samholdet som våpen mot urett og nød.

Denne ideen endret ikke bare bergmennenes kår. Den la faktisk grunnen for det velferdssamfunnet vi nå nyter godt av.

Har vi så ikke lenger bruk for samhold og solidaritet ?

Enkelte synes å mene at dette er ideer som hører en annen tid til.

De tar feil.

Slipper vi dette, gir vi fra oss grunnlaget for det samfunn vi ser rundt oss.

Solidaritet var bergmannens våpen for å bekjempe nød og urett.

For oss er solidaritet grunnlaget for å fordele velstand og å skape et menneskevennlig samfunn.

Når vi sammenlikner oss med andre land, har vi ofte lett for å stille oss selv i skyggen. Utlandet er så mye grommere. Der er de så mye flinkere, og de har løst så mange flere problemer enn vi selv har. Jeg synes det er unødvendig og uriktig med en slik husmannsholdning. Vi kan uten videre være stolt av den innsats som vi selv, våre foreldre, og tidligere generasjoner langt tilbake gjennom tidene har ytet, og som har lagt grunnlaget for det trygge, gode liv vi i dag nyter.

Jeg tenker ikke bare på den materielle innsats, men også på det byggende arbeid i lokalsamfunn, organisasjoner og politiske organer, som har skapt det trygge norske vel-

ferdssamfunnet vi nå lever i. Selv om det ennå er udekkede behov hos mange grupper innen vår befolkning, kan vi være stolte over å ha nådd lenger i retning av å bygge et velferds-samfunn, enn de fleste andre land.

Vi har i dag en livlig og bred debatt om forhold i vårt samfunn og de uløste oppgaver.

Dette er viktig. Det er tegn på interesse for samfunns-spørsmål. Det er en viktig del av et lovende demokrati.

Men visse sider ved denne debatten bør vi kanskje stoppe opp ved.

Vi har så mange problemer.

Vi har økonomiske problemer.

Vi har skatteproblemer.

Vi har prisproblemer.

Vi har oljeproblemer.

Vi har problemer i industri og landbruk og fiske.

Vi har en rekke uløste oppgaver. Mange ting som har skjedd kan sikkert gjøres bedre.

Men vi må ikke bli så opptatt av problemene at vi mister av syne hva som egentlig ligger i vår egen situasjon. Vi har et samfunn med muligheter som aldri før.

Vi må se de optimistiske utfordringer som ligger i dette.

Vi må ikke bli så opptatt av problemene at vi mister evnen til å se og å utnytte de betydelige muligheter som ligger foran oss.

Vi skal utnytte dem i fellesskap.

Dette er en viktig lærdom som også bergmennene har gitt oss.